

Το παραμύθι στο Πρόγραμμα
Σπουδών Λογοτεχνίας της
Κυπριακής Εκπαίδευσης

Βασιλική Σελιώτη, Φιλολόγος

Λαμπριανή Ματθαίου, Σύμβουλος Φιλολογικών Μαθημάτων

«Ο κυρ Λάζαρος κι οι δράκοι»
«Ο γενναίος ραφτάκος»
«Οι σαράντα δράκοι»

- Να συγκρίνετε τα δύο ελληνικά λαϊκά «δρακοπααραμύθια» με τον «Γενναίο ραφτάκο» των Γκριμ και να επισημάνετε ομοιότητες και διαφορές ως προς τα βασικά μοτίβα και τις δοκιμασίες των ηρώων. Προσπαθήστε να διακρίνετε τις σημαντικές από τις ασήμαντες αλλαγές, με κριτήριο το κατά πόσο μεταβάλλουν (αλλάζουν) τον χαρακτήρα της δράσης, της περιπέτειας των ηρώων.

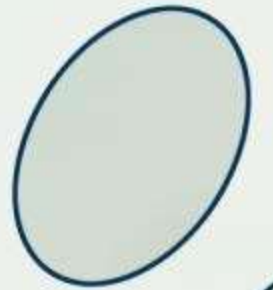
«Η ορφανή» «Η Σιχούνα»

Να συσχετίσετε το έμμετρο παραμύθι της «Ορφανής» με τη «Σιχούνα» από την άποψη των οικογενειακών σχέσεων που καταγράφουν και της τύχης των δύο πρωταγωνιστριών.

- Η «Ορφανή» συνομιλεί με τη «Σταχτοπούτα». Με ποιο «κλασικό» παραμύθι συνομιλεί η «Σιχούνα»; Εξετάστε τις μεταξύ τους σχέσεις (ομοιότητες – διαφορές) ως προς την πλοκή και τα μοτίβα τους. Να αναζητήσετε και να σχολιάσετε και άλλα τέτοια «ζεύγη» ελληνικών παραδοσιακών και ευρωπαϊκών νεότερων παραμυθιών με κοινή ή παρόμοια υπόθεση.

«Δρακοπαραμύθι» [απ.]

- Απαριθμήστε στοιχεία της σύγχρονης πραγματικότητας που υπάρχουν στο «Δρακοπαραμύθι» της Βαρελά. Με ποιο εύρημα η συγγραφέας προσδιορίζει με μια λέξη τα κοινωνικά προβλήματα της εποχής στο κείμενό της; Να συγκρίνετε την εικόνα του κόσμου σε αυτό το «παραμύθι» με εκείνη του «κόσμου» των παραδοσιακών παραμυθιών. Πού βρίσκεται η κύρια διαφορά;

2. Ομαδοσυνεργατικές Ασκήσεις- Διαθεματικές Δραστηριότητες

- Το στοιχείο της μεταμόρφωσης είναι ένας «κοινός τόπος» πολλών παραμυθιών και παραδόσεων.
- (α) Σε ποια κείμενα της ενότητας το βρίσκουμε και από τι προκαλείται συνήθως; Ποιο παραμύθι αποτελεί εξαίρεση σ' αυτόν τον κανόνα;
- (β) Αναζητήστε το παραμύθι «Οι αγριόκυκνοι» του Χ. Κ. Άντερσεν και συγκρίνετέ το με το λαϊκό παραμύθι «9 αγριόκυκνοι και η ωραία Ελένη» (στη συλλογή: *Παραμύθια του λαού μας*, ανθολ. Γιώργος Ιωάννου, Ερμής, Αθήνα 1998). Σχολιάστε τις παρατηρήσεις σας με άξονα το στοιχείο της μεταμόρφωσης.

3. Ασκήσεις Δημιουργικής Γραφής

- Συνεχίστε το παραμύθι της Πεντάμορφης από εκεί που σταματά. Περιγράψτε την κατάσταση αλλά και τη ζωή των ηρώων ή των απογόνων τους (!) σε έναν χωροχρόνο εντελώς ρεαλιστικό ή επίσης φανταστικό.
- Αναζητήστε το παραμύθι της Ρένας Ρώσση-Ζαΐρη *Ο Πεντάμορφος και το Τέρας* από τις εκδόσεις Μίνωας και διαβάστε την ιστορία του κλασικού παραμυθιού «ανάποδα». Στη συνέχεια, προσπαθήστε να κάνετε κάτι παρόμοιο για κάποιο άλλο από τα κλασικά παραμύθια π.χ. την *Κοκκινοσκουφίτσα*, τη *Χιονάτη* και τους *επτά νάνους* κ.τ.ό.

- Δείτε την κινηματογραφική μεταφορά της Πεντάμορφης και του Τέρατος από τον Jean Kokto (1946), καθώς και από τον Disney (1991) σε μορφή κινουμένων σχεδίων και συγκρίνετε τις μεταξύ τους διαφορές αλλά και με το παραμύθι. Ψάξτε και για άλλες κινηματογραφικές ταινίες με παρόμοιο θέμα.

- Δείτε το μιούζικαλ του Andrew Lloyd Webber *Το Φάντασμα της Όπερας* και εντοπίστε τα κοινά σημεία ανάμεσα στην υπόθεσή του, η οποία βασίζεται στο μυθιστόρημα του Γκαστόν Λερού, και στην ιστορία της *Πεντάμορφης και του Τέρατος*.
- Δείτε στην παρακάτω ιστοσελίδα <http://www.youtube.com/watch?v=XwusuGALtGc> μια παραγωγή αποτελούμενη από εικαστικά έργα με θέμα τον Έρωτα και την Ψυχή, «επενδυμένη» μουσικά από ένα σχετικό τραγούδι και με υποτίτλους που αφηγούνται την υπόθεση του μύθου. Προσπαθήστε να κάνετε κάτι αντίστοιχο για τη *Σιχούνα* με τη βοήθεια του προγράμματος movie maker. Ψάξτε τόσο για εικόνες/φωτογραφίες σχετικές με το περιεχόμενο και αποφασίστε με ποιο τραγούδι/μουσική θα το «ντύσετε». Τέλος, αποδώστε την ιστορία περιληπτικά, ώστε να «χωρέσει» σε υποτίτλους.

- **Διάλεξε κάποιες από τις παρακάτω εικόνες. Βάλε τες σε σειρά και με βάση αυτές φτιάξε το δικό σου παραμύθι (να θυμάσαι ότι η γλώσσα του παραμυθιού είναι σαφής και παραστατική, με προτάσεις σύντομες και λόγο παρατακτικό). Σου δίνονται τρεις επιλογές:**

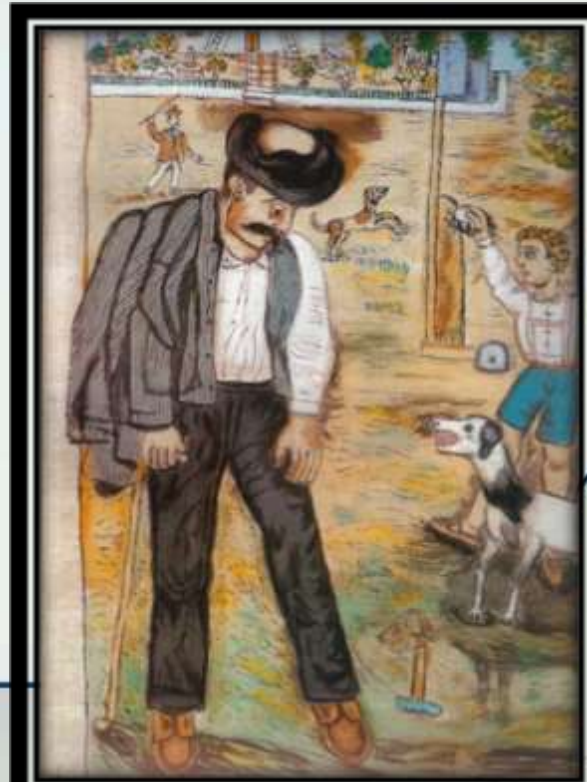
- Α) Αν θα διαλέξεις αυτή την ομάδα εικόνων, το παραμύθι σου θα πρέπει να έχει κάτι από το ύφος των παραμυθιών του Περώ, του Άντερσεν ή των αδελφών Γκριμ. Υποθέστε ότι η ιστορία περιστρέφεται γύρω από δύο νέους οι οποίοι γνωρίζονται τυχαία, αγαπιούνται αλλά η κακή μοίρα χωρίζει τους δρόμους τους μέχρι τη στιγμή που μια καλή νεράιδα γίνεται αρωγός τους.

- β) Αν θα διαλέξεις αυτή την ομάδα εικόνων, το παραμύθι που θα γράψεις θα πρέπει να είναι στο ύφος των λαϊκών παραμυθιών. Δοκίμασε να χρησιμοποιήσεις τη διάλεκτο, αν όχι σε ολόκληρη την ιστορία, τουλάχιστον στους διαλόγους. Υποθέστε ότι ένας νέος από χαμηλή κοινωνική τάξη αγαπά μια αρχοντοπούλα και ο πλούσιος πατέρας της στέκεται εμπόδιο στην αγάπη τους, επιστρατεύοντας διάφορα μέσα για να τους κρατήσει μακριά.

- γ) Αν θα διαλέξεις αυτή την ομάδα εικόνων, το παραμύθι σου θα πρέπει να έχει ευτράπελο ύφος. Υποθέστε ότι μια γάτα έχει κάνει κράτηση σε ένα ξενοδοχείο για να απολαύσει τις διακοπές της. Όταν, όμως, φτάνει εκεί αντιλαμβάνεται με δυσaréσκεια ότι οι ιδιοκτήτες είναι μια πολυμελής οικογένεια ποντικών. Έτσι ξεκινά μια σειρά από αστείες περιπέτειες, οι οποίες άλλοτε έχουν αίσιο τέλος για τη γάτα και άλλοτε για τα ποντίκια.

- Δείτε στην παρακάτω ιστοσελίδα

<http://www.youtube.com/watch?v=XwusuGALtGc>

μια παραγωγή αποτελούμενη από εικαστικά έργα με θέμα τον Έρωτα και την Ψυχή «επενδυμένη» μουσικά από ένα σχετικό τραγούδι και με υποτίτλους που αφηγούνται την υπόθεση του μύθου. Προσπαθήστε να κάνετε κάτι αντίστοιχο για τη Σιχούνα με τη βοήθεια του προγράμματος movie maker. Ψάξτε τόσο για εικόνες/ φωτογραφίες σχετικές με το περιεχόμενο και αποφασίστε με ποιο τραγούδι/μουσική θα το «ντύσετε». Τέλος, αποδώστε την ιστορία περιληπτικά, ώστε να «χωρέσει» σε υποτίτλους.

- Δείτε τα σκίτσα του Αρκά. Προσπαθήστε να συνεχίσετε τον «κατάλογο» με τις παρομοιώσεις και τις αναφορές που παραπέμπουν σε γνωστά παραμύθια κατά τον ίδιο τρόπο που το κάνει ο «υιός πρωταγωνιστής».

• Ακούστε τα τραγούδια: «Ωραία Κοιμωμένη», «Η ιστορία του Έρωτα και της Μουσικής», «Κεμάλ», «Ήτανε μια φορά», «Τέσσερα τζιαι τέσσερα», «Τ' Άη Γιωρκού» στις παρακάτω ιστοσελίδες αντίστοιχα:

- <http://www.youtube.com/watch?v=YALI6Nsx1H8>,
- http://www.youtube.com/watch?v=U_QZruHvuSc,
- http://www.youtube.com/watch?v=KcNvJ_KnPUs,
- <http://www.youtube.com/watch?v=uX5HMCL5hC8>,
- <http://www.youtube.com/watch?v=7USwvE2aXZs>,
- <http://www.youtube.com/watch?v=TawhQ6ytmts>.

• Στη συνέχεια, γράψτε με δικά σας λόγια την ιστορία που αφηγούνται τα συγκεκριμένα τραγούδια. Βρείτε και άλλα παρόμοια τραγούδια και οργανώστε μια μικρή συναυλία με αφηγηματικά τραγούδια ή έστω αφιερώστε ένα μάθημα για ακρόαση των τραγουδιών που θα έχετε βρει και τα οποία θα αναλάβει μια ομάδα μαθητών να τα παρουσιάσει στην υπόλοιπη τάξη.

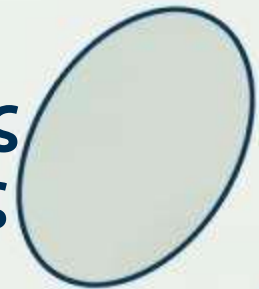
- ΣΤΙΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

http://www.youtube.com/watch?v=U_QZruHvuSc

ΚΑΙ

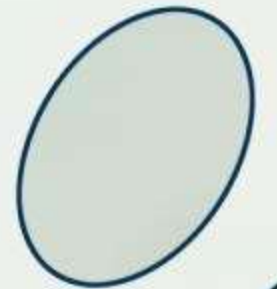
<http://www.youtube.com/watch?v=uX5HMCL5hC8>

ακούμε τα τραγούδια βλέποντας παράλληλα και ανάλογες εικόνες. Προσπαθήστε να φτιάξετε με τη βοήθεια του προγράμματος movie maker μια δική σας παρουσίαση είτε για τα συγκεκριμένα τραγούδια είτε για τα άλλα δύο της προηγούμενης άσκησης είτε για τραγούδια με αφηγηματικό ύφος που εσείς θα σκεφτείτε.

4. Ερευνητικά σχέδια εργασίας τύπου project

- Προσπαθήστε να συγκεντρώσετε στοιχεία για τον κόσμο των παραμυθιών (πρβλ. ναυτικούς, μυλωνάδες, αγρότες, ρώσους ξυλοκόπους -σύμφωνα με τον Σόκολοφ-, σπεροκαθίσματα, γιορτή του παραμυθιού στην Τζια, σύγχρονες παραμυθούδες -π.χ. Σάσα Βούλγαρη κ.ά.-)

- Συγκεντρώστε γελοιογραφίες και διαφημίσεις, στις οποίες γίνεται χρήση υλικού παρμένου από τα παραμύθια. Εναλλακτικά, κάντε έναν κατάλογο με φράσεις που έχουν μείνει παροιμιώδεις και που προέρχονται από τα παραμύθια (βλ παράρτημα). Δείτε και σχολιάστε με ποιον τρόπο αξιοποιούνται τα παραμύθια στις παραπάνω εξωλογοτεχνικές εφαρμογές. Γιατί νομίζετε ότι το παραμύθι αποτελεί πρόσφορο έδαφος για αξιοποίησή του από κώδικες που αφορούν σε ενήλικους;

- «Το ασχημόπαπο που έγινε κύκνος»
- «Ο βασιλιάς είναι γυμνός»
- «Δύσκολοι καιροί για πρίγκιπες»
- «Το σύνδρομο της Σταχτομπούτας»
- «Το σύνδρομο του Πήτερ Παν»
- «Παραμύθια της Χαλιμάς»
- «Το παραμύθι χωρίς όνομα»
- «Παραμύθια πίσω από τα κάγκελα»
- «Ροβινσώνες» (=αναχωρητές)
- «Ρομπέν των δασών» (=συνήθως για αυτόκλητα υποκατάστατα της δικαιοσύνης)
- «Φίλησε/να φιλήσουμε το βάτραχο»
- «Πρίγκιπες βάτραχοι» (για κομματικούς δελφίνους)

4. Ερευνητικά σχέδια εργασίας τύπου project

- Συνεργαστείτε σε ομάδες. (α) Φτιάξτε μια «τυπολογία» των παραδοσιακών παραμυθιών, λαϊκών και επώνυμων, με βάση τα παρακάτω κριτήρια (τα «δρώντα πρόσωπα» να τα κατατάξετε εσωτερικά ανάλογα με το είδος τους: άνθρωποι – ζώα – φυτά – αλλόκοτα ή υπερφυσικά πλάσματα):

Δρώντα πρόσωπα ¹	Πρωταγωνιστές ²	Μαγικά μέσα ³	Δώρα – Έπαθλα ⁴

- (β) Φτιάξτε μια ακόμη τυπολογία, κατατάσσοντας αυτή τη φορά τα δρώντα πρόσωπα σύμφωνα με τον «ρόλο» τους, τη λειτουργία τους σε κάθε παραμύθι (μπορεί σε κάποια να μην υπάρχουν όλοι οι ρόλοι, ή σε άλλα ένα δρων πρόσωπο να έχει περισσότερες λειτουργίες/ ρόλους):

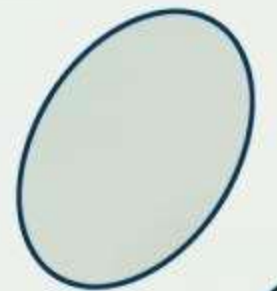
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ	Εντολέας ¹	πληροφοριοδότης / δωρητής μαγικών μέσων ²	πρωταγωνιστής/ πρωταγωνίστρια	Ανταγωνιστής /-ές	Συναγωνιστής ή βοηθός	Ψεύτικος ήρωας ³
Κυρ-Λάζαρος						
Ραφτάκος						
Ορφανή						
Σιχούνα						
Αλαντίν						
Άλλα						

(γ) Συνδυάστε τους δύο πίνακες, για να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Συγκρίνετε τον «κόσμο» των παραμυθιών με τη ρεαλιστική πραγματικότητα: τι διαπιστώνετε; Ποιες είναι οι πιο χαρακτηριστικές διαφορές (τα «ειδοποιά» του γνωρίσματα);
- Συγκρίνετε την αρχική κατάσταση των πρωταγωνιστών με τη θέση τους μετά τη δοκιμασία που περνούν (καθώς και την κατάληξη του «ψεύτικου ήρωα»). Τι παρατηρείτε; Πώς συνδέεται αυτή η έκβαση με τη στερεότυπη κατακλείδα των παραμυθιών; τι πόθο αλλά και ηθικό δίδαγμα εκφράζει η ευχή του παραμυθά προς τους ακροατές και αναγνώστες;
- Τι παρατηρείτε για τη δράση των ζώων και των άλλων μη ανθρώπινων «πλασμάτων»; Ποια απ' αυτά, συνήθως, είναι «συνεργοί» (βοηθοί) και ποια «ανταγωνιστές»; Τι υποδηλώνει αυτή η αντίθεση για τη σχέση των ανθρώπων με τα στοιχεία της φύσης μα και τις διάφορες «εξωλογικές» δυνάμεις;

Ο Καλός Λύκος και ο κακός κόκκινος Δράκος

- Μια φορά κι έναν καιρό ήταν κάποτε ένας χαριτωμένος λύκος, πολύ υπάκουος και αγαπητός στους γονείς του. Μια μέρα τηλεφώνησε ο παππούς του, που ζούσε σε ένα μακρινό χωριό, ότι ήταν άρρωστος. Τότε, χωρίς δεύτερη σκέψη η μητέρα ετοίμασε κάποια πράγματα για τον παππού, ανάμεσα στα οποία και ένα Smartphone, γιατί το δικό του χάλασε.

Η ΛΑΧΑΝΟΣΙΟΥΜ

- Πριν από χίλια –ίσως και περισσότερα- χρόνια έγινε μια επική μάχη: η πόλη Λαχανόσιουμ στράφηκε εναντίον της Τρώειτας. Η Τρώειτα τους έτρωγε συνεχώς τις καλλιέργειες και έτσι η πόλη Λαχανόσιουμ υπέφερε από οικονομική κρίση. Οι Σοράγιο ήτανε οι ήρωες της πόλης, οι οποίοι μάλιστα την είχαν σώσει τρεις φορές από τις επιθέσεις της Τρώειτας. Η Τρώειτα είχε μάλιστα και στρατό, τους Φαπάνι, οι οποίοι ήταν και οι «Μεγάλοι Εχθροί» των Σοράγιο. Οι Σοράγιο αποτελούνταν από τρία άτομα: τον Γιώπαφ, τον Σόσο και τον Ράσα. Οι Φαπάνι από την άλλη, επίσης αποτελούνταν από μια τριμελή ομάδα: τον Φάσια, τον Νίσα και τον Πάασπς.